

DUHOVNICUL – CHIP DESĂVÂRȘIT AL IUBIRII ȘI AL DĂRUIRII. ÎNVĂȚĂTURILE ȘI MODELUL PĂRINTELUI SOFIAN BOGHIU

Pr. prof. dr. Ioan C. TEȘU

Facultatea de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae” din Iași

Abstract

Romanian Orthodoxy was blessed throughout its history with the presence and work of "heavenly men" and "earth angels" who, through their example provided by their lives and holiness, turned Romania into a blessed spiritual land. Such an example and model of gentleness and kindness, love and forgiveness was considered to be Father Archimandrite Sofian Boghiu, the abbot of the Antim Monastery for nearly 50 years, who was called "the Apostle of Bucharest". The present study, entitled "The Spiritual Father, Icon of Love and Giving. The Teachings and the Model of Father Sofian Boghiu", describes Father Sofian's profound teaching about sin and passions, the Holy Sacrament of Confession, the intellectual and spiritual qualities of the authentic confessor, his place and role in Christian life.

Keywords: Romanian Orthodoxy, Spiritual Father, penitence, Father Sofian Boghiu

Ortodoxia românească a fost binecuvântată, în fiecare epocă a istoriei sale, cu prezența și lucrarea unor „oameni cerești” și „îngeri pământești”, care, prin viața și ostenele lor, au sfințit pământul românesc și au mijlocit înaintea Împăratului Ceresc, rugându-L să-Și reverse harul și darurile asupra acestor meleaguri și asupra locuitorilor lor. Este suficient să pomenim numele Părintelui Ioanichie Bălan și să facem trimitere la câteva dintre lucrările principale ale preacuvioșiei sale: *Patericul românesc, Convorbiri duhovnicești, Vetre de sihăstrie românească, Mărturii românești la locurile sfinte* etc., pentru a ne da seama de setea și dorul de desăvârșire al acestor viețuitori creștini, monahi și mireni, din cele mai îndepărtate vremuri ale creștinismului românesc și până în zilele noastre, și de viața îmbunătățită, spiritual, a acestora.

Un astfel de chip și model al blândeții și bunătății, al iubirii, neosândirii și al iertării l-a constituit și Părintele Arhimandrit Sofian Boghiu, viețuitor și stareț pentru aproape 50 de ani al Mănăstirii Antim, supranumit, pe bună dreptate, „Apostolul Bucureștilor” (Arhim. Ilie Cleopa) și „om al blândeții dumnezeiești” (Înaltpreasfințitul Teofan).

Caracterizările făcute Părintelui Sofian, de către cei care au avut binecuvântata ocazie de a-i sta alături, sunt pe cât de numeroase, pe atât de mișcătoare sufletește. Preafericitul Părinte Patriarh Daniel îl asemăna cu „o făclie de înviere a sufletelor, mai ales în anii grei ai comunismului. El a ridicat mulți oameni căzuți spiritual, a încurajat mulți deznădăjduiți, a luminat și a călăuzit pe calea mântuirii multe suflete dezorientate, a înnoit și a înfrumusețat viața celor care i-au urmat sfatul părintesc. Părintele Sofian a reflectat prin slujirea și viața sa, ca preot și predicator, ca duhovnic și păstor, ca rugător și pictor, icoana Păstorului Celui Mare, imprimând în faptele lui virtuțile slujirii lui Hristos: smerenia, blândețea, înțelepciunea, dar mai ales iubirea de Dumnezeu și de oameni”¹.

Înaltpreasfințitul Părinte Andrei păstrează în sufletul său chipul Părintelui Sofian ca un model de smerenie și iubire², trăsături pe care Preacuviosul Părinte le considera a fi însușiri esențiale ale trăirii ortodoxe. Frumoase cuvinte i-a consacrat și Părintele Ioanichie Bălan: „Preacuvioșia Sa este cunoscut și apreciat în chip deosebit prin trei calități sau daruri cu care l-a înzestrat Dumnezeu. Pictor bisericesc consacrat, duhovnic și povățuitor de suflete iscusit și cântăreț de vocație, Sfinția Sa a fost ales din naștere pentru Biserică, pentru a mărturisi adevărul evanghelic prin cuvânt și culoare, prin fii duhovnicești și icoane (...).

Iată vocația și rostul Arhimandritului Sofian pe pământ: să împodobească și să înnoiască suflete și biserici, icoane și oameni. Să săvârșească cele sfinte, să învețe pe oameni, să mângâie, să aline și să se jertfească pe sine pentru mântuirea altora; să aducă speranță, ordine și frumos acolo unde este tristețe, dezordine și urât; să fie întotdeauna cu Dumnezeu și cu oamenii prin cuvânt și culoare,

¹ *Un iconar de suflete – Părintele Sofian Boghiu. Mărturii*, carte tipărită cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, ediție îngrijită de Arhimandrit Mihail Stanciu și Protosinghel Veniamin Goreanu, Editura Basilica a Patriarhiei Române, București, 2009, p. 7.

² *Ibidem*, p. 21.

prin căldura inimii care dă viață cuvântului și prin căldura culorilor care dau transparență și profunzime divină icoanelor.

Ca pictor consacrat de biserică, Părintele Sofian realizează fresce de tradiție bizantină, care îndeamnă la meditație și rugăciune. Ca preot și duhovnic, crește fii duhovnicești buni, tămăduind, alinând și îndemnând cu meșteșug la sfințenie numeroase suflete însetate după veșnicie. Iar ca protopsalt de renume, Sfinția Sa dă viață și simțire duhovnicească slujbelor, înmoaie inimi, scoate lacrimi, unește cugete și înalță suflete spre Dumnezeu, făcând din ctitoria mitropolitului-martir Antim Ivireanul un altar viu, o vatră caldă în inima capitalei. Am mai putea adăuga la portretul său sufletesc blândețea rară care îl caracterizează, modestia, calmul, îndelunga răbdare și cultura teologică acumulată³.

Însă, poate, cea mai largă și mai frumoasă caracterizare a pildei de viață creștină îmbunătățită, pe care ne-a oferit-o Părintele Sofian, de părinte duhovnicesc și rugător fierbinte pentru mântuirea ucenicilor săi și a lumii întregi, aparține Părintelui Marc-Antoine Costa de Beauregard: „Limba română numește duhovnic, iar limba greacă *pneumatikos* pe bătrânul care ne călăuzește pe drumul mântuirii. Părintele Sofian urma sfințele canoane cu încredere, mai ales pe cele ale Sfântului Vasile. Nu se afla la el nici o slăbire. Cunoștea primejdia de moarte în care se află omul păcătos. Știa că nu putem împărtăși «spre osândă». Folosea tradiția canonică a Sfinților Părinți spre mântuirea celui păcătos, nu spre apărarea ordinii morale sau bisericesti. Știa că Legea a fost dată pentru om.

Dar asculta vreme îndelungată pe fiecare credincios, fără ca vreodată să pară plictisit ori să se pună pe sine mai presus. Era plin de milă, chiar când pedepsea. Lângă el am aflat și am întrezărit ce înseamnă duhul ortodox în care dreptatea este măsura milei, acea cumpănă dumnezeiască între poruncă și libertate, între acrivie și pogorământ. Este o cumpănă care nu se află în cărți; se învață numai trăind în Biserică și fiind deschis suflării Duhului. Părintele Sofian avea această dreaptă socotință care e măsura adevăratei paternități duhovnicești. Nu căuta totuși să aibă fii duhovnicești, lucrare care a și nedumerit. Paternitatea sa era liberă. Nu căuta să

³ *Ne vorbește Părintele Sofian*, carte tipărită cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, ediția a II-a, îngrijită de Arhim. Ioanichie Bălan, Editura Mănăstirea Sihăstria, 2004, pp. 6-7.

aibă vreo putere. Era doar gata să răspundă la întrebări, să sfătuiască, să îndrume, să lege și să dezlege.

Învăța mai mult prin pildă, scump la vorbă și grăitor prin felul de a fi. Noi mai mult priveam către dânsul decât puneam întrebări. Așa cum s-a spus despre Sfântul Antonie cel Mare, era destul să-l vedem. Paternitatea lui stătea mai mult în împărtășirea duhovnicească a înțeleșului și cuprinsului credinței și vieții creștinești. Lega și dezlega, urmând poruncii Domnului; dar mai de preț era persoana sa, chip viu al paternității dumnezeiești. Este adevărat că zidea temeinic prin cuvinte. Dar aceste cuvinte erau mereu simple, scurte, smerite, ascunse în spatele celor ale Sfinților Părinți. Nu vorbea niciodată de la sine. Vorbea în numele Bisericii și al Capului ei, Domnul⁴.

Despre dragostea Părintelui Sofian, Părintele Marc-Antoine spunea: „Cred că ne iubea. Ca o maică ne iubea. Ne trimitea scrisori pline de dragoste și de cinstire. Ne privea cu dragoste. Ne vorbea cu dragoste, chiar și când era sever și grav. Părintele duhovnicesc este acela care te face să te simți iubit ca un copil de maica sa. Nu știu dacă sunt oameni care pot cuteza a spune că se socotesc fii duhovnicești ai Părintelui Sofian: pentru aceasta ar trebui să-i semene, să aibă dulceața și smerenia, delicatețea sa... Dar aceste daruri dumnezeiești se revărsau din el ca o chemare, aceasta era poate paternitatea sa: te făcea să dorești trăirea sfântă în Hristos Iisus. Prin el, Duhul sădea în noi dorul de a merge către Tatăl prin adevărata «viață în Hristos» – dorul și chemarea de a fi fiii și fiicele Tatălui nostru «Care este în ceruri». Poate aceasta înseamnă a îndrăzni să-l socotim pe Părintele Sofian părintele nostru «duhovnicesc», părintele nostru «întru Duhul»: era cel care ne făcea să-L căutăm pe Tatăl...”⁵.

În ceea ce îl privește personal, Părintele Sofian, cu smerenia ce îl caracteriza și asemenea sfinților din istoria bimilenară a Spiritualității noastre ortodoxe, care, pe de o parte, erau foarte sensibili și blânzi cu semenii lor, dar aspri cu propria ființă, iar pe de altă parte, se considerau înaintea lui Dumnezeu și a lumii a fi cei mai mici,

⁴ *Părintele Sofian*, ediție îngrijită de Ioana Iancovescu și Constanța Costea, cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Editura Bizantină, București, 2007, pp. 241.

⁵ *Ibidem*, p. 242.

mai nevrednici și păcătoși, într-un crez personal, mărturisea: „Nu pot afirma că am realizat ceva important în viață, decât că, fiind între ceilalți frați slujitori, m-am străduit să întrețin pacea, armonia și buna conviețuire în obște, precum și evlavia și buna desfășurare a slujbelor în biserică. Iar când am fost solicitat de bolnavi și credincioși, niciodată nu i-am refuzat, nici i-am întristat cu ceva; ci am făcut tot ce mi-a stat în putere să-i folosesc, să-i mărturisesc, să-i împac cu Dumnezeu și cu oamenii”⁶.

De la sfinția sa nu ne-au rămas extrem de multe scrieri. Mai degrabă pilde, exemple și modelul său integral de viață creștină. Însă acestea sunt mai mult decât suficiente pentru a desprinde ideile și convingerile sale esențiale privind viața creștină, în general, și lucrarea mântuirii, ca scop suprem al acesteia.

1. Monahismul ortodox – interiorizare și trăire exemplară a Evangheliei Mântuitorului Hristos

Viețuind în mijlocul Bucureștiului ca într-o pustie, Părintele Sofian a fost izvor de alinare și mângâiere pentru mulțimile de pelerini care i-au călcat pragul chiliei sale, până noaptea târziu, spre sfat și binecuvântare. Amintindu-și de casa părintească și de familia sa, Preacuviosul Părinte a arătat o înaltă prețuire familiei creștine, pe care o vedea tot mai lovită, fragilă și vulnerabilă. „Căsătoria”, spunea el, „este calea normală a vieții. De la începuturile lumii, a fost o pereche de oameni. Știm prima pereche, strămoșii noștri, Adam și Eva. Ei au avut această poruncă de la Dumnezeu, să crească și să se înmulțească. Deci familia este, în primul rând, rânduită la temelie societății omenești și este izvorul vieții. Prin această formă de viață, prin căsătorie, omul devine creator, bărbatul și femeia înmulțind neamul omenesc. Este o chemare generală a familiei omenești, prin acest mod de viață.”⁷

Fiind rugat, odată, să dea un sfat de viață celor care trăiau în lume, Părintele Sofian a spus: „Ce sfaturi să vă dau? Să nu osândiți pe nimeni, niciodată, chiar dacă îl veți vedea greșind. Îl puteți sfătui direct să nu facă respectiva abatere și să vă rugați pentru el. Să vă păziți în smerenie și să vă căiți de păcatele săvârșite cu voie sau

⁶ *Ne vorbește Părintele Sofian...*, p. 11.

⁷ *Ibidem*, p. 65.

fără de voie, până acum. Să cercetați textele cu *Rugăciunea lui Iisus*. Când aveți nedumeriri, rugați-vă în continuare și «rugăciunea te va învăța». (...) Nu judeca, nu judeca pe nimeni, niciodată, nu judeca! Nu-ți dai tu seama cât de gravă este călcarea acestei porunci înaintea lui Dumnezeu, nu-ți poți da seama”⁸. La aceste principii generale, Părintele adăuga smerenia, neosândirea și iertarea din inimă.

Mirenilor, Părintele le vorbea despre un adevărat „Apostolat al mirenilor”, care consta în *armonizarea vieții cu credința*, lucru ce se poate realiza prin împlinirea a trei responsabilități. În primul rând, să trăiască din plin credința pe care o mărturisesc. Să nu fie credință numai de sărbători și de zile mari, un creștinism uscat, fără viață, fără fapte, fără miez. Trebuie să fie modele vii, zilnice, care să armonizeze viața cu credința. Pe de altă parte, să apere credința într-o vreme în care Dumnezeu este înjurat, Sfânta Fecioară și Sfinții sunt defăimați, se fac glume necuviincioase, Tainele și Hristos sunt batjocoriți. Iar apoi, să conducă, prin exemplul lor, pe semenii la Hristos, la slujbe, la spovedanie și la împărtășanie⁹.

Referindu-se la educația pe care sunt datori părinții a o oferi copiilor lor, Părintele Sofian arăta că „nu este de ajuns pentru o mamă ca ea să aducă un copil pe lume, că aceasta o face firea. Ci datoria cea mai de seamă a unei mame este creșterea, educația care este lăsată în seama ei. Și ca să cunoști că o femeie nu atât prin naștere este cinstită ca mamă, cât mai ales prin buna creștere a unui copil. (...) Aceasta este *cea mai sfântă datorie pentru părinți și cele mai nobile ostenele*, de a-i crește frumos pe copiii lor, ca în toată viața lor să fie cinstiți și de oameni, pentru cuminența lor, și cinstiți și de Dumnezeu, ca fii ai lui Dumnezeu”¹⁰.

Considerând mamele credincioase de astăzi a fi adevărate femei mironosițe, Părintele Sofian spunea că acestea au un rol nobil și o chemare sfântă, săvârșind o adevărată liturghie: „Mamele creștine aduc Stăpânului Hristos cel mai prețios mir creștin, adică nașterea, creșterea și educarea copiilor lor în frica de Dumnezeu. Iar mamele în vârstă, bunicile și văduvele care sunt nelipsite din

⁸ *Părintele Sofian Duhovnicul*, ediție îngrijită de Garoafa Coman, Editura Bizantină, București, 2012, p. 36.

⁹ Cf. *ibidem*, p. 177.

¹⁰ *Ibidem*, p. 195.

sfintele biserici aduc lui Dumnezeu mirul lacrimilor, al rugăciunilor, și păstrează cu sfințenie evlavia ortodoxă pe care o moștenim din moși-strămoși¹¹.

De asemenea, tinerilor, Părintele Sofian le făcea următoarele recomandări de suflet: „Ce recomand eu tinerilor? Să meargă pe această cale, să fie realiști în viață, echilibrați, să nu alunece nici la dreapta, nici la stânga, exagerând niște lucruri. Să învețe însă despre Dumnezeu și calea Lui, pășind pe această cale prin rugăciune și prin viața echilibrată, curată. Să nu alunece în păcat, să nu primească a face parte din anturaje periculoase care să-i atragă în fel de fel de răutăți.

De aceea, tinerii cumiști, înțelepți sau care n-au această înțelepciune întreagă, s-o culeagă din sfintele cărți și s-o ceară de la Dumnezeu prin rugăciune; să-și păzească trupul, dacă se poate, neîntinat, pentru că acest trup al nostru va învia după moarte, așa cum este în momentul când intră în mormânt, păcătos sau drept. De aceea este bine să ducă o viață de curăție, în sfințenie, ca să se poată întâlni cu sufletul lui și să meargă pe acest drum al luminii în Împărăția lui Dumnezeu¹².

Făcând comparația între viața de familie și cea monahală, Părintele Sofian arăta că monahismul sau „călugăria este sfat evanghelic și cine are chemare vine la călugărie. Cine este chemat, îndemnat din miezul ființei lui, vine la călugărie. Și de aceea este o mare deosebire între un mod și altul de viață. Altă misiune are călugărul și altă misiune are familia. Viața familiei, cu grijile ei, cu problemele ei de fiecare zi, adeseori privește numai în jos, sau pe orizontală, nu are timp să se uite în sus. Cel care vine la mănăstire mai ales pentru acest țel special, legătura cu Dumnezeu (...), acest frate de mănăstire poate interveni să atragă atenția, să lumineze mintea și tendințele oamenilor spunându-le că mai este încă un rest de viață și nesfârșit, dincolo de viața aceasta pământească. Să gândească, deci, dincolo de mormânt, ceea ce adeseori uităm. Agonisim și muncim din zori și până-n noapte, pentru pâinea de toate zilele și pentru adăpost și petreceri, și uităm că vom muri într-o bună zi și vom da seama de orice cuvânt deșert rostit în

¹¹ *Ne vorbește Părintele Sofian...*, p. 31.

¹² *Părintele Sofian...*, pp. 129-130.

viață...¹³. Așadar, rolul monahismului și al monahului este acela de a face prezentă lumea și viața viitoare în lumea aceasta, prin pilda vieții sale sfinte. Monahul, oriunde s-ar afla, trebuie să îndemne și să conducă, prin cuvânt și faptă, către cugetarea cea duhovnicească la Împărăția Cerurilor.

Ca unul care a îmbrățișat „chipul îngeresc” de viețuire creștină – monahismul –, din fragedă tinerețe, Părintele Arhimandrit Sofian Boghiu a fost pătruns permanent de vocația, sensul și importanța monahismului în moralitatea unui popor și a monahilor în eforturile spirituale ale semenilor lor.

Dintre toate virtuțile unui monah, sfinția sa considera a fi cea mai importantă și bineplăcută lui Dumnezeu *ascultarea*. „Și eu sunt călugăr”, spunea el, unei ucenice, „și de câte ori am ascultat, n-am pățit nimic rău, dimpotrivă. Și eu mai știu așa: că nu se poate mântuire fără smerenie. Dacă vrea, să ia în seamă acest cuvânt. Eu știu că, dacă ascult, am pace și nu mi se întâmplă nimic rău. Iar dacă nu ascult, nu pot avea pace și rămân așa, chircit în mândria mea. Să nu se supere pe mine, că din experiența mea îi spun asta! Fără smerenie nu se poate!”¹⁴

Referindu-se la monahismul românesc actual, Părintele împărțea viețuitorii tineri din mănăstiri în trei categorii: „Sunt aici trei categorii de tineri. Unii vin la mănăstire pentru vocația pe care o au și se îndeletnicesc cu rugăciunea. Alții sunt apți pentru niște studii, o școală, iar alții au înclinații spre o meserie, au îndemănare manuală. Mănăstirea îi poate îndruma pe toți. (...) În cei trei ani cât face noviciatul monahal, pot fi observate la el niște calități sau niște defecte. Pe baza acestor observații poate fi menținut în mănăstire sau trimis la o școală teologică. În mănăstirile noastre trăiesc încă părinți care au fost ajutați să urmeze o școală, iar acum sunt stareți și buni duhovnici. Cred că este mai potrivit ca cel care face o școală să fie deja călugărit, căci atunci este mai legat de mănăstire. Cu harul primit la călugărie poate să treacă mai bine prin ispitele din lume. Apoi, pe lângă școala teologică, ar putea urma și alte studii, care să-l sprijine în vocația pe care o are: pictura, muzica și altele”¹⁵.

¹³ *Ne vorbește Părintele Sofian...*, pp. 65-66.

¹⁴ *Părintele Sofian Duhovnicul...*, p. 27.

¹⁵ *Dialoguri duhovnicești*, prefață de Costion Nicolescu, Editura Epifania, Mănăstirea „Sfântul Ioan Botezătorul”, Alba-Iulia, 2011, pp. 93-94.

Ceea ce trebuie să urmărească un trăitor într-o obște monahală nu este respectarea formală sau exterioară a voturilor sau a unor rânduieli sau pravile, ci împrăștierea învățaturii mântuitoare a Domnului Hristos, însușirea și întruparea cuvintelor credinței celei adevărate. „Nu suntem încă prelucrați lăuntric. Nu suntem pătrunși de Duhul lui Dumnezeu. Suntem teologi doar pe dinafară, și asta se datorează mai ales faptului că lipsește pravila. Pravila de rugăciune este spusă cu mintea aiurea, or acest lucru poate fi îndreptat numai de duhovnici. Ceea ce nu cunoaște duhovnicul, poate fi suplinat prin lectură, mai ales din *Filocalie*, și astfel să se ajungă la o rugăciune adevărată. Aceasta poate fi însoțită și de rugăciunea lui Iisus, care aduce credință mai puternică și smerenie mai multă. Din rugăciune provine adevărata teologie.”¹⁶

În raport cu o astfel de stare de fapt, ceea ce se cere oricărui monah, considera blândul Părinte Sofian, este setea de îmbunătățire, dorința de desăvârșire spirituală, atât cât îi este cu putință ființei umane, ajutată însă, neîncetat, de harul dumnezeiesc sfințitor și desăvârșitor. „Călugărul”, învață și îndemna Părintele, „este o întrupare luminoasă a tuturor virtuților creștine, o icoană. (...) El este nădejdea noastră, sensul putinței noastre concrete de a ne mântui, îndreptățirea neamului omenesc înaintea lui Dumnezeu, biruința asupra celui viclean. De aceea, căutăm cu aprindere și avem nevoie să găsim în viața noastră un chip de călugăr îmbunătățit; ca să simțim prin el că viața omului nu este totuși o deșertăciune și că Dumnezeu nu ne părăsește. Călugărul îmbunătățit este o prezență în mijlocul absenței duhovnicești a lumii acesteia.

Bunătatea călugărului este indefinibilă. Chipul ei este de nedescris, pentru că reprezintă prezența lui Dumnezeu. A acestei plenitudini apofatice în om. Și după cum chipul lui Dumnezeu nu se poate vedea, tot așa nu putem cunoaște nici adâncul cuprins al chipului unui călugăr îmbunătățit. Acolo stă, de fapt, taina lui scumpă, frumusețea și gingășia lui spirituală, mărgăritarul cel de mult preț pe care nu-l poate arăta ochilor omenești obișnuiți, căci aceasta i-ar ucide dintr-o dată. Ceea ce vedem noi sunt numai strălucirile exterioare ale tainei.”¹⁷

¹⁶ *Ibidem*, p. 96.

¹⁷ *Părintele Sofian Duhovnicul...*, pp. 161-162.

Într-o societate ce pare a se îndepărta progresiv de Dumnezeu și de rădăcinile sale spirituale, monahul trebuie să fie un reper fundamental și un model esențial pentru cei ce trăiesc în lume, care să-i conducă spre o viață duhovnicească frumoasă și înaltă, îmbunătățită și sfântă. Enumerând ca expresii ale îmbunătățirii morale: nepățimirea, curăția inimii, ascultarea, trezvia, răbdarea, iubirea atotcuprinzătoare de oameni, smerenia, rugăciunea¹⁸, Părintele Sofian socotea călugărul îmbunătățit a fi „*adâncul smereniei*”¹⁹, „o temelie tare a unei comunități creștine, omul nădejdiei, *inima tuturor inimilor*, calea spre desăvârșirea morală și religioasă a tuturor sufletelor din jurul lui. În locul unei învățături prin exemple din trecut, el aplică o învățătură mereu proaspătă. Este un factor de pace și de înțelepciune. Câtă nevoie de înțelepciune avem cu toată știința noastră. El cuprinde tot programul de împlinire călugărească, nu un program abstract, ci unul de întrupat în carnea și în sângele nostru. De aceea, în seninătatea chipului îmbunătățit se ascunde drama cea mai adâncă, aceea a morții lucide și a învierii lucide, a refacerii substanței noastre.

Este o mare biruință, o înaltă și calmă biruință un asemenea chip de călugăr; de aceea, noi îl căutăm ca pe un *liman al liniștii și al adevărului*. El dovedește viu că cuvântul lui Dumnezeu este nemincinos; el este martorul lui Dumnezeu printre noi. Este cel ce a ajuns la normalitatea de-a doua, la firea cea suprafirească”²⁰.

Doar având în sânul ei astfel de „îngeri pământești”, Biserica lui Hristos va fi, cu adevărat, frământătura, aluatul care lucrează la transformarea și asanarea morală a mădularelor ei. Doar prin lucrarea, rugăciunea și pilda unor astfel de „oameni cerești”, societatea actuală, suferindă de pe urma ideologiei atee, care a lucrat la crearea unui „om gol de credință, materialist și plin de patimi”²¹, rană peste care libertatea prost înțeleasă de după evenimentele din Decembrie 1989 a sporit „necredința cu pofta de îmbogățire, cu egoismul, cu sărăcia și boala, și păcatul”²², cu dezmațul și corupția²³, are șanse de a se însănătoși și întări.

¹⁸ Cf. *ibidem*, pp. 162-163.

¹⁹ *Ibidem*, p. 162.

²⁰ *Ibidem*, p. 163.

²¹ *Ibidem*, p. 92.

²² *Ibidem*.

²³ *Ibidem*.

2. Păcatul – răstignire a infinita oară a Mântuitorului Hristos

Scopul vieții creștine îl constituie unirea cu Dumnezeu-Iubire, pentru care Spiritualitatea Ortodoxă folosește termeni și sintagme îndrăznețe, de desăvârșire sau sfințire, *theosis* – „pătimire a îndumnezeirii”. Părintele Sofian, referindu-se la aceasta, spunea: „Scopul vieții este umplerea de Duhul Sfânt. Această umplere se poate face fie la începutul vieții, fie aproape de ultima clipă a ei, ca în cazul tâlharului răstignit împreună cu Mântuitorul. Pentru intrarea în sferile Duhului Sfânt, nu interesează data la care începi să te umpli de har, ci cantitatea de har ce o cuprinzi la moartea ta. Pentru om este mai ușor dacă această umplere cu Duh Sfânt se face treptat, de la tinerețe. Cum obții aceasta? Desprinzându-te de instinctele animalice, desființând din vocabularul tău doi termeni dușmani ai Împărăției Cerești: «al meu» și «eu», prin post. În vasul golit de animalitate să chemi, prin rugăciune, pe prietenul Duhul Sfânt. Cum te desprinzi de «al meu»? Dând lui Dumnezeu tot ce ai și stăpânești și așteptând de la El totul. Cum te desprinzi de «eu»? Iubind pe Dumnezeu din toată puterea și pe oameni ca pe tine însuși, înlocuind prin aceste iubiri iubirea de tine însuși”²⁴.

Vorbind despre starea morală a lumii contemporane, Cuviosul Părinte spunea că este o lume care se „emancipează” mult, scuturându-se de Dumnezeu²⁵, și, din acest motiv, este nevoie de modele creștine și pilde de viață înaltă, „de oameni cinstiți, de oameni înțelepți, modești, cumpătați, de oameni pașnici, plini de omenie”. Într-un cuvânt, lumea actuală are nevoie, mai mult decât oricând, de oameni sfinți, care să-i arate drumul adevărat către Împărăția lui Dumnezeu, faruri și felinare călăuzitoare.

Întreaga nevoită a omului trebuie să aibă ca scop dobândirea Duhului Sfânt. La începutul vieții spirituale, harul Duhului Sfânt lucrează ca un har curățitor, un har al pocăinței și al virtuților. „Când intră în om harul Duhului Sfânt”, învață, în duh filocalic, Părintele Sofian, „îi adună mintea și-l face atent și smerit, aducându-i aminte de păcatele sale, de moarte și de judecata viitoare. Îi

²⁴ *Ibidem*, p. 141.

²⁵ *Părintele Sofian*, ediție îngrijită de Ioana Iancovescu și Constanța Costea, cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Editura Bizantină, 2007, p. 168.

umple sufletul de o umilință adâncă și-l mișcă spre plâns și spre lacrimi, îi face ochii blânzi și plini de bunătate. Și, cu cât se apropie harul mai mult de om, cu atât îl împacă și mângâie sufletul, amintindu-i de Sfintele Patimi ale Mântuitorului și de nemărginita Lui iubire de oameni. Minte este plină de lumină dumnezeiască, luminată de lumina cunoștinței de Dumnezeu. Inima devine liniștită și blândă, izvorând din belșug roadele Duhului Sfânt, care sunt: bucuria, pacea, îndelunga răbdare, bunătatea, mila, dragostea, omenia și celelalte, iar sufletul primește o veselie negrăită.²⁶ Ucenicii Părintelui pot recunoaște, cu ușurință, în aceste cuvinte, un adevărat crez duhovnicesc al său și, în același timp, le pot socoti un veritabil autoportret, făcut în duh de smerenie autentică.

Dacă, la început, lucrarea harului dă naștere unor plozi de lacrimi care curăță și spală de pe suflet urma „zgurii păcatelor” și a „negurii patimilor”, pe măsura înaintării în viața duhovnicească și pe măsura eforturilor ascetice ale nevoitorului, acesta aprinde sufletul și îl entuziasmează, asemenea unui foc ceresc: „Se aprinde atunci în inima noastră”, spune Părintele, „acel fericit foc duhovnicesc, focul harului dumnezeiesc, acea mângâiere și acea bucurie negrăită despre care citim în cărțile sfinților și în viețile sfinților. Din acele clipe, omul trebuie să rămână credincios Domnului. Această credincioșie o mărturisește prin faptul că nici în gânduri, nici în simțiri, nici în fapte, nici în cuvinte, el nu mai îngăduie nimic din ce-și dă seama că este potrivit Domnului, și, dimpotrivă, nu lasă neîmplinită nici o faptă, nici un gând bun plăcut lui Dumnezeu. Acest lucru cere uneori multă osteneală, silire de sine și împotriviri de sine dureroase²⁷.”

Însă, la aceste culmi ale viețuirii creștine, sufletul ajunge doar în urma unui intens și îndelungat proces ascetic, ce se încheie doar odată cu propria viață, un proces de eliberare de păcate, ca forme ale răului spiritual, și de patimi, pe care Părintele le socotea „un plasture pe conștiință²⁸”, din cauza cărora sufletul „nu mai simte greutatea păcatului și merge din cădere în cădere până la prăbușire²⁹”, o adevărată „septicemie morală³⁰”.

²⁶ Părintele Sofian Duhovnicul..., p. 142.

²⁷ *Ibidem*, p. 144.

²⁸ Părintele Sofian..., p. 180

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ Părintele Sofian Duhovnicul..., p. 37.

În locul fiecărui păcat și al fiecărei patimi dezrădăcinate și înlăturate, nevoitorul trebuie să sădească și să cultive, până la deplina lucrare și împărtășire a darurilor lor, virtuțile creștine. Fiecare biruință asupra unei patimi și fiecare efort de dobândire a virtuților trupești și sufletești reprezintă o nouă treaptă pe care creștinul o urcă în itinerariul acesta al mântuirii. În mod deosebit, considera duhovnicul român, pentru dobândirea curăției trupești și sufletești, a nepătimirii, este necesară împlinirea a trei condiții: înstrăinarea omului de răutăți și de patimi, păstrarea și mărturisirea dreptei credințe în Dumnezeu și împlinirea poruncilor dumnezeiești³¹.

Comparând viața prezentă cu o călătorie pe mare, Părintele Sofian îi recomanda unei ucenice să ia seama nu doar la valurile mării, ci și la vânturi și la stâncile de sub mare³². Pe lângă ispitele exterioare, tot mai numeroase și mai puternice, care caută să scufunde sufletul în hăurile tenebroase și întunecoase ale păcatelor, nevoitorul trebuie să aibă mare grijă și la pornirile din lăuntru sufletului său, la patimi. „Patimile sunt ca valurile”, spunea Părintele. „Dacă le vei stăpâni, vei pluti fără primejdie în cursul vieții. Dacă te vei lăsa stăpânit de ele, vei fi ca o corabie neîncărcată și fără ancoră, vei fi înghițit de oceanul păcatului.”³³

Din nefericire însă, viața și călătoria omului prin această lume nu este străină total de păcat, chiar dacă acesta își află ușurare și iertare prin mărturisire și pocăință. Păcatul, spunea Părintele Arhimandrit, „este cel mai mare dușman al nostru, pentru că ne desparte de Dumnezeu”³⁴. „Toată lumea este plină de păcate (...), suntem ca între mii și milioane de microbi.”³⁵ În mod foarte plastic și

³¹ „Prima condiție: *Înstrăinarea omului de răutăți și de patimi*. Noi suntem numiți vase de lut și aceste vase trebuie curățite ca să poată intra și să rămână în ele harul Sfântului Duh, adică sfințenia. În împărăția lui Dumnezeu nimic necurat nu intră, spune Sfântul Apostol Pavel. Așa încât trebuie să ne curățim trupul nostru de patimi și de răutăți. A doua condiție: *Păstrarea și mărturisirea dreptei credințe în Dumnezeu*. Cei care fac false minuni sunt niște șarlatani. Există minuni făcute de sfinți, fără îndoială, dar acestea sunt mai rare. Și a treia condiție: *Împlinirea poruncilor dumnezeiești*. În *Filocalia*, volumul I, se spune între altele și acest lucru: «Dumnezeu stă ascuns în poruncile Sale». Întrucât îplinești porunca Evangheliei, Dumnezeu este de față și ți Se arată. Îl vezi.” Cf. *Ne vorbește Părintele Sofian...*, p. 27.

³² *Părintele Sofian Duhovnicul...*, p. 186.

³³ *Ibidem*.

³⁴ *Părintele Sofian...*, p. 179.

³⁵ *Ibidem*, pp. 172-173.

facând analogie cu realități din viața și lucrarea curentă a omului, Părintele considera păcatul un „cadavru în noi”³⁶: „Precum albinele, atunci când prind un șoarece în stup, îl înțepă și îl omoară îngropându-l în ceară”³⁷, tot astfel și păcatul ascuns în suflet rămâne ca „un cadavru în noi, înconjurat de ceara faptelor bune, dar înlăuntrul nostru nu este numai ceara faptelor bune, ci este și un cadavru sau mai multe”³⁸.

Boli ale sufletului, „păcatele produc un mare haos interior și ne amețesc și ne îmbolnăvesc pe dinăuntru”³⁹, întinând chipul lui Dumnezeu din adâncul de taină al sufletului și transformând sufletul din Împărăția lui Dumnezeu în „împărăția satanei”⁴⁰, în peșteră a tâlharilor spirituali și într-un loc al întinăciunilor.

Dacă nevoințele ascetice sunt, în acest edificiu al desăvârșirii creștine, liantul care leagă și unește cărămizile virtuților, dându-le stabilitate, patimile sunt asemănaute cu umezeala din lemne, care împiedică focul virtuților să se aprindă și lumina lor să strălucească⁴¹.

În ultimă instanță și precum ne învață marele duhovnic, păcatul echivalează cu răstignirea a doua oară a lui Hristos, căci, prin fiecare păcat și patimă pe care le săvârșim, nu facem altceva decât să îndesăm și mai tare, pe fruntea însângerată a Mântuitorului, cununa de spini; să înfigem și mai adânc sulita suferinței în coasta Sa și piroanele chinurilor în palmele și tălpile Sale.

³⁶ *Părintele Sofian Duhovnicul...*, p. 169.

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ *Ibidem*.

³⁹ *Ibidem*, p. 150.

⁴⁰ *Ne vorbește Părintele Sofian...*, p. 102.

⁴¹ „Lemnele ude”, spune Părintele Sofian, „nu ard. Trebuie aduse lemnișoare uscate din altă parte, și apoi aprinzi. Arzând, ele încep să usuce umezeala și, pe măsură ce le usucă, aprind și lemnele cele uscate. Lemnișoarele uscate sunt nevoințele, osteneala și împotrivirile noastre – cu ajutorul lui Dumnezeu – la toate răbufnirile pătimase din ființa noastră. Astfel, încetul cu încetul, râvna și focul lăuntric, gonind umezeala și aprinzându-le, vor cuprinde cu flăcărilor și toate lemnele cele ude, adică patimile. Lemnele sunt toate puterile sufletului nostru și toate funcțiunile trupului. (...) Câtă vreme omul nu ia aminte la sine, toată ființa noastră este pătrunsă de umezeală, adică de patimi. Până când patimile nu vor fi izgonite, ele se împotrivesc cu îndărătnicie focului celui duhovnicesc. Ele pătrund și în suflet, și în trup, și prin aceasta ele robesc chiar duhul – conștiința și libertatea –, și astfel domnesc asupra întregului om. Pentru că patimile sunt în legătură cu dracii, apoi, prin ele, și dracii domnesc asupra omului, care totuși își închipuie că el singur își este stăpân.” *Cf. ibidem*, p. 143.

Din această stare de eșec și gol existențial, de lipsă de sens și scop duhovnicesc înalt, din haosul și dezordinea produse de păcat, care l-au condus pe om pe marginea prăpastiei morții spirituale, acesta nu se poate ridica și întoarce decât printr-o lucrare intensă și sinceră de pocăință. Iar aceasta nu se poate realiza decât în ascultare deplină de un părinte duhovnicesc – prezență a lui Dumnezeu în viața și în sufletul creștin. La aceasta, omul este ajutat și de propria sa conștiință, forul său interior, însă mulți dintre oamenii de astăzi, observa Părintele, sunt *daltoniști*, au conștiința pervertită și opacă, nemaiputând distinge binele de rău, deformând binele și transformându-l în rău și socotind aceasta a fi „normalitate”⁴². Asemenea oameni și astfel de suflete moarte nu pot fi întoarse decât prin suferință și încercări, și nici chiar atunci întoarcerea nu este, totdeauna, de durată și profundă.

Pentru astfel de persoane, suferința și durerile sunt o plată pentru păcat și o cale de întoarcere spre viața curată, căci, spunea Părintele Sofian, „suferința interiorizează enorm”⁴³, *ne umanizează, ne modelează, ne face mai buni*⁴⁴. Duhovnicul Antimului spunea cu multă putere de pătrundere că, *într-o lume atât de pestriță, fiecare om are relația sa proprie cu Dumnezeu, „problema lui cu Dumnezeu”*⁴⁵, *calea lui proprie de a-L descoperi și a se apropia de El*. Prin intermediul acestor „pătimiri fără de voie”, Dumnezeu Se aseamănă unui Părinte bun și iubitor al creaturii Sale, pe care vrea să o mântuiască, fie chiar și pe o cale negativă; sau unui *Chirurg*, Care taie și arde rana, pentru a-l salva pe om de la moartea spirituală și veșnică și a-l conduce spre mântuire.

Răbdarea lor cu nădejde în ajutorul lui Dumnezeu este o ușurare de păcat⁴⁶, iar când aceasta este însoțită de fapte bune, de rugăciune și de post, „suferința e cu adevărat mântuitoare”⁴⁷.

⁴² Părintele Sofian..., p. 174.

⁴³ Părintele Sofian Duhovnicul..., p. 194.

⁴⁴ Cf. Părintele Sofian..., p. 273.

⁴⁵ *Ibidem*, p. 648.

⁴⁶ Cf. Părintele Sofian..., p. 649.

⁴⁷ *Ibidem*.

3. Părintele duhovnicesc – „icoană pilduitoare”⁴⁸ a credinței și „doctor duhovnicesc”⁴⁹ al sufletului

Duhovnicul are un rol covârșitor în mântuirea sufletului omenesc și în apropierea lumii de Părintele ei Ceresc, Creatorul și Purătorul ei de grijă. Existența lumii și experiența general umană ne arată și ne învață că nu există om care, de când a pășit în această lume, prin naștere, și până când a părăsit-o, prin moarte și spre Judecată, să aibă conștiința deplin curată și nepătată de realitatea și urmele păcatului. Și, în mod firesc, nu poate exista mântuire fără mărturisire curată și integrală și fără îndreptare autentică, iar acestea se realizează în ascultare de un duhovnic iscusit și sub povățuire duhovnicească. Rolul duhovnicului pentru mântuire este, așadar, capital.

Dintre toate calitățile care trebuie să împodobească ființa și viața unui duhovnic ales, *iubirea și smerenia, discernământul și blândețea* sunt esențiale. El vorbește atât prin cuvânt, cât și prin întreg exemplul vieții sale, căci, spunea Părintele Sofian, „este mare rușine pentru povățuitor să se roage lui Dumnezeu să-i dăruiască celui de sub ascultarea sa cele pe care încă nu le-a agonisit el singur”⁵⁰.

Bun cunoscător al sufletului omenesc, Părintele Sofian Boghiau arată că, atunci când se simte frământat și apăsător sufletește, omul caută să-și împărtășească suferința unui apropiat și confident, în speranța dobândirii eliberării lăuntrice și a liniștii interioare: „Ființa umană”, spunea duhovnicul Antimului, este astfel alcătuită încât simte nevoia de a-și manifesta sentimentele și gândurile, de a-și exterioriza bucuria sau necazurile, precum și toate cugetele ce o frământă”⁵¹.

În calea eliberării de apăsarea și răutatea păcatului, sufletul are de înfruntat și de biruit mai multe ispite și piedici. Preluând și transmițând fidel cugetul Bisericii celei adevărate, Părintele Sofian identifica *doi dușmani* sau *două piedici* ce stau în calea mărturisirii păcatelor: „Doi dușmani apar în viața oamenilor, când sunt trași la răspundere pentru faptele lor cele rele: rușinea și teama. Rușinea de a nu fi disprețuiți și teama de a nu fi descoperiți și pedepsiți.

⁴⁸ *Ibidem*, p. 576.

⁴⁹ *Ibidem*.

⁵⁰ *Ibidem*, p. 47.

⁵¹ *Ibidem*, p. 171.

Acești dușmani au apărut în conștiința primilor oameni și apar în conștiința fiecăruia dintre noi când ne gândim să ne apropiem de taina spovedaniei, de taina iertării păcatelor. Deși greșim și ne încărcăm zilnic de multe păcate, făcute cu vorba, cu mintea ori cu fapta, lăsăm să treacă timpul și trec anii, pentru mulți trece viața toată fără să se descarce de povara păcatelor și fără să se spele de întinăciunea care se depune pe haina cea nevinovată a sfințeniei din nou, din clipa Sfântului Botez. Această zgură, acest balast greoi ne închide porii sensibilității noastre lăuntrice și nu mai putem respira văzduhul cel duhovnicesc, devenind ca un pământ pustiu și sec, cum spune psalmistul, în care nu mai poate încolți nici un gând sfânt, nici o râvnă, nici un rod din cele cerești. Nu mai putem crede în Dumnezeu, nu mai putem iubi cu adevărat nici pe oameni și nici pe Dumnezeu⁵².

Tot astfel, învăța iscusitul duhovnic, „păcatele ascunse și nemărturisite sunt ca niște șoareci care rod în noi rădăcinile faptelor noastre bune, dacă le avem. Și în locul lor, odrăslesc și cresc în noi faptele cele rele, cu toate urmările lor nenorocite pentru viața noastră de aici și de dincolo. Aici ne amărăsc viața și ne înstrăinează de Dumnezeu, iar dincolo de mormânt, propriile noastre fapte rele ne vor acuza ca niște demoni cumpliți în ziua Judecății. Și nu vom putea scăpa de ele, cum spune Sfântul Efrem Sirul, undeva. Faptele noastre bune vor fi ca niște îngeri buni, iar faptele noastre rele vor fi ca niște îngeri răi. Se țin de noi scai și spun: «ale tale suntem», «tu ne-ai făcut!». Și dacă sunt mai multe rele, ne pierdem. Dacă sunt mai mulți îngeri buni, mai multe fapte bune, Dumnezeu ne ajută și, în cumpăna aceasta a dreptății Lui și a dragostei Lui, scăpăm de acea pedeapsă, de acea osândă la care suntem amenințați mereu în Sfintele Scripturi⁵³.

Vicleanul diavol, îndemnându-l pe om să-și tăinuiască păcatele, se folosește de *rușine*, în mod viclean și duplicitar. Dacă, la început, el ascunde rușinea, instigând la săvârșirea răului, după căderea în capcana acestuia, „tot el, vrăjmașul diavol, le aduce aminte că trebuie să se rușineze de ceea ce au făcut, ca să nu fie sminteală pentru duhovnicii lor, față de care trebuie să apară ca

⁵² *Părintele Sofian...*, pp. 345-346.

⁵³ *Ibidem*.

niște persoane cinstite și cuminiți”⁵⁴. Sau, în exprimarea Părintelui Sofian, diavolul poartă cu sine *o sulită, o pătură și o trâmbiță*: „O sulită, care te împunge și împinge la păcat, o pătură, sub care îți ascunde păcatele, și după aceea o trâmbiță, ca să-ți urle păcatele tale, să te batjocorească, să te descurajeze, ca să nu mai ai curaj să fugi la Dumnezeu”⁵⁵.

Îmbunătățitul duhovnic considera că pentru înlesnirea unei mărturisiri folositoare și mântuitoare este esențial un examen sincer al conștiinței, concentrarea asupra păcatelor proprii și, în mod deosebit, a celor care sunt greu de dezrădăcinat și de înlăturat⁵⁶.

Părintele Sofian insista, asupra pregătirii pentru spovedanie, constând în cercetarea lăuntrică profundă: „Pentru ca spovedania noastră să însemneze cu adevărat o curățire și o reînnoire sufletească lăuntrică, trebuie, mai înainte de a merge la spovedanie, să ne pregătim. Cum să ne pregătim? Unii dintre dumneavoastră știu acest lucru. Sunt niște ghiduri chiar, în care sunt înșirate o mulțime de păcate făcute de diferiți. Citindu-le, te recunoști în ele și notezi pe o bucățică de hârtie cele ce-ți aparțin ție. Și la unii se adună patru sau opt pagini, pe hârtie mare. Așa, când vii nepregătit, neprevenit, și se pare că nu ai făcut nimic. Vezi în ce constau aceste păcate, această pulbere fină și murdară care cade pe suflet, culegând din aceste ghiduri sau din meditațiile tale, relele din viața ta, îți dai seama cât de păcătos ești înaintea lui Dumnezeu”⁵⁷.

În puținele, dar pătrunzătoarele cuvinte pe care ni le-a lăsat Părintele Arhimandrit Sofian Boghiu, aflăm un adevărat ghid de

⁵⁴ *Ibidem*, p. 346.

⁵⁵ *Ne vorbește Părintele Sofian...*, p. 90.

⁵⁶ În acest sens, duhovnicescul Părinte sfătuia: „1. Nu trebuie să repeți acele păcate de care te-ai căit mai înainte, de care ai fost dezlegat și pe care nu le-ai mai săvârșit. Altminteri, ar însemna o neîncredere în puterea Tainei ce se săvârșește prin Spovedanie. 2. Nu trebuie să amintești de alte persoane cu care ai venit în atingere în clipa în care ai făptuit păcatele, ci să te osândești numai pe tine. 3. Nu trebuie să aștepți mereu să fii întrebat dacă nu cumva ai făcut cutare sau cutare păcat, la care, de obicei, răspunzi cu da sau nu! Ai venit să te acuzi singur, de bună-voia ta; ai venit să-ți spui singur boala ta, necazul, patima așa cum este, ca să îți se dea doctoria cea mai potrivită, ca să te poți vindeca.

Drept aceea, mai înainte de a veni la spovedanie, fă-ți un examen cinstit al cugetului tău, scrie-ți păcatele pe o bucățică de hârtie și mărturisește-le cu părere de rău și cu hotărârea cinstită și curată de a nu le mai săvârși”, cf. *Părintele Sofian Duhovnicul...*, pp. 171-172.

⁵⁷ *Părintele Sofian...*, p. 347.

spovedanie, incluzând sfaturi și recomandări duhovnicești, și chiar un formular de mărturisire. În fața laxismului moral, el recomanda trezirea conștiinței și discernerea asupra stării sufletești proprii: „Când cineva spune că nu are păcat, eu îl îndrum să citească un ghid de spovedanie, (...) ca să-și dea seama de varietatea păcatelor omenești, între care își poate regăsi și păcatele lui. În afara de asta, îl întreb dacă n-a vorbit de rău pe nimeni, dacă n-a osândit pe cineva, dacă n-a mințit, dacă nu s-a certat cu cineva, dacă n-a furat, dacă n-a înjurat... La acestea, și altele mai grave, răspunde că le-a făcut, dându-și seama că este totuși păcătos... De pildă, un păcat foarte obișnuit și foarte urât este judecarea aproapelui”⁵⁸.

Într-un cuvânt de sfătuire către cei ce se spovedesc, Părintele Sofian ne dă îndrumări extrem de utile pentru spovedanie: „Deci, după ce ți-ai întocmit lista cu păcatele pe care le-ai scos din cartea aceasta [n.n., este vorba de un ghid de spovedanie], pregătește-te, dacă se poate, și cu ceva post și rugăciune, apoi citește-ți singur păcatele, în odăița ta, în fața sfintelor icoane, cu candela aprinsă, și spune-le lui Dumnezeu cu lacrimi, cu metanii câte poți și zi și rugăciunea aceasta: «Doamne, Dumnezeul nostru, Cel bogat în milă și necuprins de îndurări, Care singur din fire ești fără de păcat și, pentru noi, fără de păcat Te-ai făcut om, ascultă în ceasul acesta dureroasa mea rugăciune, căci sunt sărac și lipsit de fapte bune și inima mea s-a tulburat întru mine. Că Tu, Doamne Preaînalte al cerului și al pământului, știi că toate tinerețile mele în păcate le-am cheltuit și umblând după poftele trupului meu m-am făcut cu totul bucurie dracilor și cu totul am urmat diavolului, tăvălindu-mă totdeauna în noroiul poftelor. Că, întunecându-mi-se gândul din copilărie și până acum, niciodată nu am voit să fac voia Ta cea sfântă, ci, cu totul robindu-mă de poftele ce mă înconjoară, m-am făcut de răs și batjocură dracilor, nicidecum socotind că nesuferită este urgia mâniei Tale asupra păcătoșilor, pentru care este gătită gheena focului. Și, de aceea, căzând eu în deznădăjduire și nicidecum în simțire de întoarcere fiind, m-am făcut pustiu și gol de dragostea Ta. Căci ce lucru drăcesc n-am lucrat? Ce faptă grozavă și înverșunată nu am săvârșit cu covârșire și cu sârguință? Mîntea mea am întinat-o cu totul prin cugete trupești; duhul cu totul mi l-am pângărit cu învoirea spre păcat; toate mădularele ticălosului meu

⁵⁸ *Ibidem*, p. 135.

suflet le-am pornit spre a lucra și a sluji păcate. Cine, dar, nu mă va plânge pe mine, ticălosul, și cine nu mă va tângui pe mine? Pentru că eu, singur, Stăpâne, am întărâtat mânia Ta și singur eu am ațâțat urgia Ta, întrecând și covârșind pe toți păcătoșii din veac, căci am păcătuit fără de asemănare și fără de iertare. Ci, de vreme ce ești Multmilostiv și Multîndurat, Iubitorule de oameni, și aștepți întoarcerea oamenilor, iată și eu mă arunc înaintea înfricoșătorului Tău divan și, ca și cum m-aș atinge de preacuratele Tale picioare, din adâncul sufletului strig către Tine: Milostivește-Te, Doamne, iartă-mă, îndură-Te, ajută neputinței mele, pleacă-Te nedumeririi mele, ia aminte la rugăciunea mea și lacrimile mele să nu le treci cu vederea. Primește-mă pe mine, cel ce mă pocăiesc, și rătăcit fiind, întoarce-mă; și întorcându-mă, îmbrățișează-mă și mă iartă, căci mă rog Ție. Pentru că nu ai pus pocăință celor drepți și nu ai pus iertare celor ce nu greșesc, ci ai pus pocăința asupra mea, a păcătoșului, care pe toate le-am lucrat spre întărâtare a mâniei Tale. Gol și descoperit stau înaintea Ta, cunoscătorule de inimi, Doamne, mărturisindu-mi păcatele mele. Pentru că nu pot să caut și să văd înălțimea cerului, fiind împilat de greutatea păcatelor mele. Deci luminează-mi ochii inimii mele și-mi dă umilință spre pocăință și zdrobire de inimă spre îndreptare, cu adevărat și cu bună nădejde să merg spre lumea cea de acolo, laudând și binecuvântând totdeauna preasfânt numele Tău, al Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Amin»⁵⁹.

Dintre însușirile unei mărturisiri mântuitoare, Părintele Sofian insista ca aceasta să fie făcută „cu sinceritate, vădind și gândurile cele mai ascunse, smulgându-le din rădăcină, ca să ne putem elibera cu adevărat”⁶⁰.

La fel de frumos și de folositor sufletește, el îndemna după mărturisire: „Mergi cu bucurie acasă, aprinde candela ta și, stând în genunchi, spune și această rugăciune a Fericitului Augustin, ca mulțumire că Dumnezeu te-a primit: «Multmilostive Doamne, Iisuse Hristoase, Dumnezeul meu, mulțumesc că m-ai învrednicit pe mine, nevrednicul, să iau iertare de la Tine, pentru păcatele mele. Deci, acum, urmând lui David, iată și eu îți făgăduiesc, Doamne, cu hotărâre, din tot sufletul meu, că aleg mai bine să mor

⁵⁹ *Un iconar de suflete – Părintele Sofian Boghiu. Mărturii...*, pp. 89-90.

⁶⁰ *Părintele Sofian Duhovnicul...*, p. 66.

decât să mai fac de acum înainte vreun păcat de moarte, prin care să supăr bunătatea Ta cea nemărginită. Dar, de vreme ce voința mea este neputincioasă și fără ajutorul Tău nu pot face nimic, mă rog Ție, cu fierbințeală, să-mi dai putere și să mă întărești cu harul Tău cel atotputernic, ca să rămân până la sfârșit neschimbat în hotărârea mea de acum, Iubitorule de oameni, Iisuse al meu, și-mi dă puterea să petrec într-o pocăință toată cealaltă vreme a vieții mele și să dobândesc pacea aici, pe pământ, iar dincolo, viața cea veșnică, pentru rugăciunile Preacuratei Maicii Tale și ale tuturor sfinților Tăi. Amin»⁶¹.

Părintele Sofian seamănă, în mod practic, experiența căderii în păcat cu aceea a murdării trupești. Și dacă, în viața curentă, ne spălăm ori de câte ori ne murdărim, la fel și în viața duhovnicească, trebuie să ne spovedim și să ne curățim lăuntric de fiecare dată când păcătuim⁶². Părintele considera că spovedania nu trebuie făcută, așadar, doar în posturile bisericesti sau la anumite momente sau intervale de timp, ci ea trebuie să devină o stare ființială a sufletului, manifestată sub forma pocăinței permanente sau neîncetate. Astfel că, învăța el, „un oftat, un suspin din adâncul inimii este de ajuns. O chemare foarte scurtă: «Doamne, ajută-mă și nu mă părăsi!», un cuvânt sincer și smerit, spus cu durere și încredere în acest Dumnezeu atât de prezent în inima noastră și în conștiința noastră»⁶³.

Atunci când este făcută sincer și integral, cu pocăință profundă și dorință puternică de îndreptare, spovedania aduce eliberarea din robia și răutatea răului, pacea și liniștea lăuntrică. Prin căința care o însoțește și care se manifestă ca „o durere a sufletului și ura față de păcat”⁶⁴, sufletul spălat prin baia sau botezul lacrimilor „se regăsește pe sine, își dă seama de păcatele sale, de răutatea și urmările păcatelor, se recunoaște vinovat înaintea lui Dumnezeu și ia hotărârea de a se întoarce la Părintele său”⁶⁵.

Spovedania, considera Părintele, trebuie susținută și întărită printr-o luptă neîncetată împotriva păcatelor și prin nevoința spre o viață curată, având în centrul ei practicarea virtuților creștine, dintre care Părintele insistă în mod deosebit asupra smereniei și

⁶¹ *Ibidem*, pp. 103-104.

⁶² *Cf. ibidem*, p. 92.

⁶³ *Părintele Sofian Duhovnicul...*, p. 131.

⁶⁴ *Părintele Sofian...*, p. 170.

⁶⁵ *Ibidem*.

iubirii, asupra iertării și a nejudecării, a rugăciunii curate și cât mai dese, precum și prin încununarea ei prin primirea Sfintei Taine a Euharistiei, pe care blândul povățuitor o considera „odor de mare preț”⁶⁶, „aliment duhovnicesc”⁶⁷ și „medicament extraordinar” pentru cei care o primesc cu sufletul curat, dar contraindicat celor ce nu s-au curățit deplin de păcate prin baia pocăinței și prin „Botezul lacrimilor”.

Pentru a conchide asupra modului în care Părintele Sofian Boghiu a fost model sublim de părinte duhovnicesc, icoană curată a iubirii și a iertării, vom cita cuvintele pe care un pușcăriaș, din penitenciarul Aiud, i le-a trimis: „Bunul meu Părinte stareț, vă scrie un pușcăriaș. Vă scriu din penitenciarul Aiud, unde sunt în suferință pentru păcatul meu. Mai am ani grei de ispășit, dar apoi vreau să mă retrag la mănăstire, să-L slujesc pe Dumnezeu. Sunt orfan de mic. Familie n-am, părinți n-am, copii n-am, dar vă am pe dumneavoastră. V-am ascultat și v-am văzut la televizor, aici, în celulă, și am rămas uimit de vorbele bune și calde pe care le spuneți. Câtă dragoste și câtă mângâiere duhovnicească poate să existe în sufletul dumneavoastră, Părinte stareț! Vă rog din tot sufletul să mă iertați pentru păcatul meu și să vă rugați pentru curățirea sufletului meu. Căci n-am fost nimănui de nici un sprijin. Și nici n-am alt sprijin, decât la sfinția voastră, Părinte al meu, și plâng pentru păcatul pe care l-am săvârșit”⁶⁸.

Absența sau împuținarea părinților duhovnicești buni, iubitori și iertători, și înlocuirea experienței mărturisirii în fața unui duhovnic cu aceea a deschiderii și împărtășirii acestor tensiuni lăuntrice unor psihoterapeuți este, potrivit Părintelui, un semn al pierzaniei, al întoarcerii dinspre cele cerești și veșnice, spre cele efemere și iluzorii: „Când vom ajunge să nu mai avem duhovnici, ci numai medici de suflete, atunci oamenii se vor «liniști». Nu vor mai încerca să caute cu ochii prin cer, căci omul cu burta plină nu are neliniști. În felul acesta, e împăcat”⁶⁹.

Părintele Sofian Boghiu, el însuși model al iubirii și al dăruirii, considera însă că atât timp cât în lume există astfel de duhovnici,

⁶⁶ *Ibidem*, p. 626.

⁶⁷ *Ibidem*, p. 625.

⁶⁸ *Părintele Sofian Duhovnicul...*, p. 131.

⁶⁹ *Părintele Sofian...*, p. 167.

de vocație, responsabili și cu dragoste față de ucenicii lor, lumea încă păstrează speranța de mântuire, iar oamenii, pe cea de redobândire a păcii și a liniștii, perturbate prin căderea în păcat. Astfel de „oameni cerești” sunt adevărate felinare, ce luminează și eliberează omul din întunericul păcatelor, conducându-l spre viața cea fericită, de comuniune cu Dumnezeu, în iubire nesfârșită și lumină neapusă.